

تأثیر آرایش های نوپدید خانم ها بر سلامت روان جامعه

ملیحه تیموری^۱

چکیده:

مفاهیم زیبایی و آرایش در جامعه ی معاصر پیوند تنگاتنگی با جنسیت پیدا کرده و بطور جدی از معنای اصلی خود فاصله گرفته است. در واقع برای مفهوم آرایش مصادیق جدیدی تعریف شده که از آن با عنوان آرایش های نوپدید نام برده شده است. در این مقاله به توجه به اهمیت بحث، مفهوم آرایش های نوپدید مورد بررسی قرار گرفته و سپس در خصوص اینکه به باور عموم مردم این نوع آرایش و زیبایی را میتوان وسیله ای برای داشتن شخصیت بالای اجتماعی دانست، بحث شده است. شواهد نشان میدهد مصرف لوازم آرایشی در جامعه کنونی فراسنی شده است و به سمت فراتأهلی، فراطبقه ای و فراتحصیلی شدن پیش میرود. متغیرهای تأهل و درآمد خانواده تأثیر مثبت بر مصرف گرایی لوازم آرایشی در زنان دارند. تنها متغیر تحصیلات، اثر منفی بر مصرف لوازم آرایشی نشان میدهد. می توان با برنامه ریزی های فرهنگی و تدابیر خاص ، این نوع آرایش ها را به سمت مسیر درست هدایت کرد. از طرف دیگر با تلاش های فرهنگی در این زمینه مفهوم زیبایی را بازتعریف نمود و معنای جدید از آن منطبق با فرهنگ اسلامی ارائه داد.

کلیدواژه ها:

آرایش های نوپدید ، جامعه ، زنان ، سلامت روان

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه الزهراء(س)، طلبه سطح سه فقه و اصول(حوزه علمیه کریمه اهل بیت (س))

مقدمه و بیان مسئله :

مدگرایی در پوشش و آرایش از موضوعات اجتماعی است که پیامدهای آن به خصوص در قرن حاضر بسیاری از جوامع را متاثر ساخته است. مدگرایی افراطی می‌تواند موجب تخریب بافت سنتی اجتماع گردد. تمایل به پیروی از الگو از علل مدگرایی محسوب می‌گردد. با مطالعات انجام شده معلوم می‌شود از عوامل مدگرایی، تنوع طلبی و حس زیبایی طلبی است. علاوه بر این، تبلیغات وسیع دنیای سرمایه داری برای ترویج فرهنگ مصرف گرایی، از موجبات گسترش مدگرایی است (تیموتی، ۱۳۸۸، ۱۳۷). در میانه این تبلیغات، هویت زن مورد حمله واقع شده که این مسئله، نیاز روزافزون به توجه به آموزه‌های اسلام درباره حجاب و حریم زن را یادآور می‌شود. در این مقاله تلاش شده برخلاف روند رایج تحقیقات در این زمینه، با رویکردی متفاوت موضوع آرایش‌های نوپدید بررسی و تحلیل شود؛ رویکردی که مصرف گرایی لوازم آرایشی و عمل‌های جراحی زیبایی را در مقابل فرهنگ کار و تولید در نظر گرفته است. و بر این اساس، مصرفگرایی و ظاهرآرایی امروزی زنان در این زمینه، آسیب‌زا، بیمارگونه و غیر طبیعی و غیرعادی شناخته می‌شود. این مقاله بر اساس روش و رویکرد توصیفی_ کتابخانه‌ای تدوین شده است.

با توجه به مقالات و کتاب‌هایی که در این زمینه نوشته شده است؛ سعی بر آن بوده که موضوع بصورت مبسوط مورد بررسی قرار بگیرد. و از آن جا که این موضوع از اهمیت زیادی برخوردار است با نگاهی کنشگر به آن پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش:

در این باب با چند دسته از منابع مواجه هستیم، که مراجعه به هر یک از آنها از جهتی برای ما سودمند و ضروری است. گرچه هرکدام بطور کامل با موضوع اصلی هم پوشانی ندارند اما هریک به وجهی متفاوت از وجه و ابعاد موضوع پرداخته اند. برخی منابع هستند که توسط پژوهشگران داخلی به نگارش در آمده اند و با توجه به محسوس و مطابق بودن شرایط زندگی و فرهنگی برای این دسته از افراد، این منابع بیشتر مورد توجه بوده اند؛ مانند هویت انسانی در چالش آرایش و مد اثر مریم رفعت‌جاه، آرایش افراطی یا سادگی از عادلہ رستمی احمدی، مد و مدگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی از سید حسین موسوی و ...

دسته دیگری از منابع توسط پژوهشگران غیربومی و خارجی گردآوری شده اند. این دسته از منابع قطعاً به بعدی از ابعاد موضوع پرداخته اند و نه همه آن؛ چراکه تفاوت فرهنگی و اعتقادی و ... زیادی وجود دارد فلذا نوع دغدغه‌های موجود در جوامع مختلف، متفاوت می‌باشد. از این منابع میتوان به فمینیسم و زیبایی شناسی اثر کارولین کروس میر و ... اشاره کرد.

این دو دسته از منابع غیر از کتاب‌های موجود با عنوان‌های کلی مدگرایی و بهزیستی در اسلام و ... می‌باشد. دسته دیگری از منابع وجود دارند که حوزه فعالیت آن‌ها به پژوهش حاضر کمی نزدیک است و شاید بتوان گفت برخی از ابعاد آن را بطور جزئی و محدود پوشش میدهد. مانند جامعه شناسی مصرف و مدگرایی اثر آلن تیموتی.

نگاهی اجمالی به هریک از این پژوهش‌ها اثبات‌گر این معناست که این موضوع از دیرباز دغدغه افراد بوده و همین امر اهمیت موضوع را برای ما محرز می‌کند. با توجه به آثار معرفی شده که باروش‌های متفاوتی از قبیل تحلیلی و میدانی و... انجام شده‌اند، سعی بر آن شده که در پژوهش حاضر با نگاه و رویکردی متفاوت به موضوع پرداخته شود.

علل گرایش زنان به مد از رویکردهای مختلفی قابل تبیین است. در دیدگاه روانشناسی نیاز انسان‌ها به خودنمایی و زیبایی زمینه‌مدگرایی را فراهم می‌سازد. بر مبنای دیدگاه جامعه‌شناختی، مقولاتی چون الگو و فرهنگ مصرف، سبک زندگی، رهبران مد، بدن آگاهی، در تبیین گرایش به مد مطرح می‌شود. بی‌تردید پدیده مد با طبقه اقتصادی - اجتماعی افراد، نقش رسانه‌های جمعی، فرآیند جهانی‌سازی و نظام سرمایه‌داری مرتبط است (تریاندیس، ۱۳۸۸، ۱۲۱).

از جمله عوامل درونی گرایش به مد تمایل به تفاخر است که قرآن کریم از آن به تبرج یاد کرده (قرآن کریم، احزاب، ۳۳) و از آن پرهیز می‌دهد. رسانه‌های متعدد دنیای امروز، نیازهای ذاتی انسان به خصوص حجاب زن را مورد هدف قرار داده و فرهنگ برهنگی را تبلیغ می‌کنند که این امر در بستر مدگرایی در حال انجام است. پیامدهای مدگرایی را می‌توان در مصرف گرایی و اسراف، کم رنگ شدن نقش سازنده زن مسلمان، گسترش فساد، و به حاشیه رفتن سبک اصیل زندگی اسلامی خلاصه کرد. بررسی آسیب‌های ناشی از مدگرایی آرایشی، تشخیص و تاثیر آن بر سلامت افراد و جامعه از اهمیت بسزایی برخوردار است. همچنین دلایل پیروی از الگوهای پوشش و آرایش زنان غیرمسلمانان و افتادن در دام مدگرایی افراطی و تشویق جوانان به پیروی از آن‌ها بدون توجه به اجتماع بومی فرهنگ خود و تاثیرپذیری از فضای خانواده، قابل توجه می‌باشد (فاضلی، ۱۳۸۲، ۹۹).

با رشد سرمایه‌داری، سودجویان عرصه زیبایی درصد برآمدند از توده زنان به عنوان بخش عظیمی از جامعه بهره‌برداری کنند و این چنین شد که مد از محدوده تنگ ثروتمندان بیرون آمد و فراگیر شد و در روابط اجتماعی بر کل جمعیت زنان تحمیل گردید (هنسن و دیگران، ۱۰۳، ۱۰۲). این جاست که می‌بینیم برای نخستین بار در تاریخ، نابرابری‌های اجتماعی را مخفی و پشت هویت جنسی پنهان کردند که البته همه آنها در خدمت برآوردن نیازهای این بخش بزرگ سوداگر بود. آنها توجیه می‌کردند که «همه زنان دلشان می‌خواهد زیبا باشند؛ بنابراین همه زنان، علاقه مشترکی به لوازم آرایش دارند». در نتیجه، زیبایی و مد از یک مقوله محسوب شد و هرچه خواستند به بهانه «نیازها و خواست‌های مشترک زنان» به آنان فروختند (هنسن و دیگران، ۱۰۴). برجستگی مد در هویت بخشی به زنان و پارادوکس توجه به جسم و روح، زنان را با چالش‌های هویتی در ابعاد مختلف مواجه می‌سازد که نیازمند سیاست‌گذاری‌های فرهنگی است.

در جامعه ابتدایی که هنوز طبقه‌های اجتماعی شکل نگرفته بود و رقابت اقتصادی وجود نداشت، زنان و مردان، بدن‌شان را رنگ‌آمیزی و زینت می‌کردند که هیچ ربطی به مقوله زیبایی نداشت. در آن زمان لازم بود همه افرادی که به دلیل قربت، متعلق به گروه مشخصی بودند، خود را به شکل خاصی «نشانه‌گذاری» کنند. این نشانه‌ها، تنها به زینت آلات، انگشتر، الگو و مانند آن محدود نمی‌شد، بلکه به صورت شکاف و بریدگی‌هایی بر روی بدن، خال کوبی و رنگ آمیزی به

شکل‌های مختلف و ... خودنمایی می‌کرد. این نشانه‌ها نه تنها جنسیت هر فرد را تعیین می‌کرد، بلکه تعیین کننده گروه و موقعیت کاری هر فرد از دوره کودکی تا پیری بود.

با شکل‌گیری جامعه طبقاتی این نشانه‌ها دگرگون گردید و به مد و آرایش تبدیل شد و دیگر بیان‌گر نابرابری اجتماعی نبود، بلکه به عنوان نشانه تعلقات قومی، قبیله‌ای و گروهی تلقی می‌گردید. اوج این تشخیص و تمایز اجتماعی را می‌توان در دربار فرانسه و پیش از انقلاب کبیر فرانسه مشاهده کرد. شاهان، شاهزادگان و اشراف زمین‌دار و مردان و زنان آنها طبق مد روز به بهترین شکل لباس می‌پوشیدند. صورت‌هایشان را پودر می‌زدند و موهایشان را رنگ می‌کردند، از والان‌های توردار، زینت آلات، طلا و نظایر آن استفاده می‌کردند هر دو جنس به زیبا نمودن خود توجه می‌کردند، اما مهمتر آن که این مدها و لوازم آرایش، زنان و مردان طبقات بالا را نشانه گذاری می‌کرد و آنان را از تهی‌دستان جدا می‌نمود. در آن دوران، مد نشانه تمایز طبقاتی زنان و مردان طبقه حاکم بود و آنان را از طبقات دیگر باز می‌شناساند. و این تمایزها بر جامعه و افراد آن تأثیرات مختلفی داشت. از جمله سلامت روحی و روانی جامعه را بشدت متأثر می‌کرد. چرا که افراد با مشاهده این تمایزها احساس سرخوردگی و عدم اعتماد بنفس می‌کردند و رفته رفته دچار امراض روانی مختلف می‌شدند. به عبارت دیگر هدف اصلی این مدگرایی‌ها سلامت روانی جامعه بود (هنسن و دیگران، ۱۸۲).

حال باید دید منظور از آرایش‌های نوظهور و نوپدید چیست؟ و معضلاتی که این دسته از آرایش‌ها به خود شخص و جامعه وارد می‌کند چیست؟

امام حسن مجتبی (ع) می‌فرماید: «ان الله جمیل یحب الجمال» (عیاشی، ۱۴) دین معنا که خداوند فطرت زیبا دوستی و کمال طلبی را در وجود هر انسانی بر اساس حکمت خود قرار داده و هر کس علل الخصوص بانوان بر اساس همین فطرت به دنبال زیبایی جویی هستند.

جامعه نادرست غربی و آموزه‌های غلط این روزه ما سبب ظهور و پدید آمدن گونه‌ای نو از آرایش‌ها شده است که به نقلی هم خود شخص، و هم جامعه‌ای که او در آن زندگی می‌کند را گرفتار خواهد کرد.

دشمن برای مشغول کردن افراد به خود، غفلت از یاد خداوند و دور کردن انسان از کمال طلبی خویش و به دنبال آن دور کردن وی از هدف‌های اصلی‌اش، سعی در عادی‌سازی و رواج این آرایش‌ها برای جوامع کشورهای مختلف کرده است که بیشترین استقبال از این آرایش‌ها را جامعه کشورهای مسلمان و عربی دارن (تفتی، ۵۶).

برای درک بهتر موضوع باید فهمید منظور از جامعه و سلامت روان چیست؟!

سلامت روان حالتی از رفاه است که در آن فرد توانایی‌هایش را باز می‌شناسد و قادر است با استرس‌های معمول زندگی مدارا کند. به عبارت دیگر فرد برای جامعه نقشی مفید و سازنده ایفا کرده و با دیگران مشارکت و همکاری سازنده داشته

باشد. برخورداری از سلامت روان برای انسان بعنوان یک موجود متفکر و اجتماعی در تعامل و ارتباط با دیگران یک امر ضروری و مهم است. عوامل تاثیر گذار بر سلامت روان به دو دسته کلی عوامل بیرونی و عوامل درونی تقسیم می شوند (نوربالا، ۱۰). موضوع مورد بحث زیر مجموعه ای از دسته اول یعنی عوامل بیرونی است.

در مکتب متعالی اسلام آموزه هایی می یابیم که در رسیدن به این هدف یعنی سلامت روان، بسیار موثر هستند. از جمله ذکر و یاد خدا، امتناع از نگاه به نامحرم، پرهیز از خود آرایی و زینت برای نامحرمان و ... را می توان نام برد که باعث می شوند فرد از امیال و تکانش هایی که برای او استرس و فشار روانی ایجاد می کند باز دارد. در کنار این موارد آموزه هایی همچون صبر، توکل، تقوا، دینداری و ... سلامت روانی فرد و جامعه را تقویت می کند (صبور اردوبادی، ۱۸۸).

جامعه مجموعه ای از افراد انسانی است که با سنن و قوانین خاصی به یکدیگر پیوند خورده و زندگی دسته جمعی دارند. در هر جامعه ای باورها و اعتقادات جمعی فارغ از معقول یا غیر معقول بودن آن ها ارزش ها و هنجار های اجتماعی آن جامعه را می سازند که همواره می توانند دست خوش تغییرات تدریجی باشد. با نگاهی اجمالی به یک جامعه می توان به تضاد های اجتماعی و تفاوت های ناشی از علایق انسان ها و گروه ها پی برد (شایان مهر، ۱۶۳).

با مطالعه جوامع مختلف و توجه به ارزش های اجتماعی آن ها می توان گفت که زیبایی یکی از ارزش های اجتماعی و همواره مورد تاکید بوده است. یکی از ابزار های مورد استفاده برای بیشتر نشان دادن زیبایی ها آرایش است. و می توان آن را اینگونه تعبیر کرد که مجموعه ای از افعال و ابزار و مواد و ... است برای زیباتر نشان دادن چهره و حتی سایر اعضای بدن.

در ایام گذشته آرایش تنها به زیبا سازی چهره به وسیله لوازم خاص آرایشی محدود می شد. در واقع آرایش از سنی خاص و بصورت تدریجی و متناسب با موقعیت زمانی و مکانی بود. و برای انجام آن از سوی خانواده محدودیت های زیادی اعمال می شد (موحد و دیگران، ۵۷).

اما امروزه نه تنها حد و مرزی برای آن وجود ندارد بلکه اشکال مختلف و گوناگونی از آن پدید آمده که جامعه را دچار بحران های شدیدی کرده است. به عبارت دیگر امروزه معنا و مفهوم آرایش به گونه ای تغییر کرده که از معنا و شکل اولیه خود فاصله گرفته و به امر جدیدی تبدیل شده است. امروزه زیبایی بعنوان یکی از معیارها و ملاک های اصلی خانم ها در اغلب عرصه ها تبدیل شده است (موحد و دیگران، ۸۵). گویی تحقق بسیاری از خواسته ها و اهداف خویش را در گرو زیباتر شدن میدانند و برای نیل به این زیبایی گاه کارهای پر مخاطره ای انجام میدهند که ممکن منجر به نقص عضو و حتی در برخی موارد مرگ آن ها شود.

ترویج شکل های خاصی از آرایش برای خانم ها از جمله سیاست هایی است که ابرقدرت های اقتصادی جهان برای به استثمار کشیدن کشورهای در حال توسعه پیش گرفته اند (کروس میر، ۱۲۴). برای این اشکال خاص آرایشی که از آن تعبیر به آرایش های نوپدید می کنیم می توان مصادیق بسیاری را نام برد. از جمله: کاشت ناخن - انواع تاتو در صورت و بدن - کاشت مژه - تزریق ژل و انواع فیلرها در نواحی مختلف صورت و بدن - انواع عمل های جراحی و ... آرایش های نوپدید از مباحث ضروری است که امروزه بسیاری از زنان و حتی دختران جامعه به آن ها روی آورده و دچار مشکلات عدیده ای شده اند. در اغلب موارد این گرایش ها بدون در نظر گرفتن حکم فقهی بوده و افراد بصورت جاهلانه و ناخودآگاه مرتکب افعال حرام می شوند (فلاح، ۲۳).

یکی از مصادیق بارز آرایش های نوپدید، تغییراتی است که خانم ها، در صورت و چهره خود ایجاد می کنند (که در بالا به موارد جزئی تری از آن اشاره کردیم) و با تکیه بر آن احساس رضایت بیشتری از خود دارند. اکثر آنان اینگونه آرایش ها که بعضا منجر به تغییر زیاد چهره می شود را بعنوان یک رفتار عادی تلقی کرده و با توجه به آن جذب گروه های دوستانه و کاری و حتی اجتماعی می شوند (احمدی رستمی، ۲۱).

اصل آرایش و زینت زنان امری مطلوب و پسندیده است اما این مطلوبیت در چارچوب خانواده فقط معنا دارد و در مجامع عمومی و برای نامحرمان یک انحراف بوده و نوعی بی اخلاقی محسوب می شود. اخلاق یک عامل مهم در رفتار انسانی است و بنیان آن اصول پیروی از قواعد خاصی در روابط بین فردی و اجتماعی است که از پنج بع تشکیل می شود: مراقبت، انصاف، مرجعیت، خلوص و وفاداری. همه این پنج بعد زیربنای اخلاق در بین فرهنگ ها و اقوام و نژادهای مختلف می باشد (احمدی رستمی، ۲۵). با بررسی پژوهش های دیگر بویژه از منظر اسلام می توان به آزادی و غیرت بعنوان ابعاد دیگری از اخلاق اشاره کرد. آزادی همان احساس کینه مردم نسبت به افراد مسلط بر آنان و غیرت همان محافظت از زنان خویشاوند اقوام و شرکای عاشقانه است.

در اسلام بطور صریح بر ممنوعیت زینت زنان برای نامحرمان اشاره شده است (قرآن کریم، نور، ۳۰). از مهمترین دلایل ممنوعیت آرایش زنان در مجامع عمومی و ملاء عام پیامد ها و مفسده های غیر قابل جبرانی است که دامن گیر همه می شود. در یک نگاه اجمالی می توان آسیب های ناشی از حضور زنان با چهره های مصنوعی حاصل از آرایش های نوپدید را اینگونه دسته بندی نمود:

- آسیب های فردی
- آسیب های خانوادگی
- آسیب های اجتماعی

عدم امنیت فردی برای زنان از جمله آسیب های فردی بارزی است که می توان بدان اشاره کرد. زنان و دخترانی که چهره های خویش را با اینگونه آرایش های نوپدید تغییر میدهند و در جامعه حضور پیدا می کنند

با تحریک غریزه جنسی مردان آنان را تبدیل به کانون های خطر برای خود می کنند و اجازه میدهند تا مردان به حریم آن ها تجاوز کرده و آنان را مورد آزار و اذیت کلامی - جنسی و ... قرار دهند .

تحقیقات آماری ارائه شده از سوی مسئولان نیروی انتظامی بیان گر آن است که زنان با پوشش و آرایش نامناسب چهار برابر زنان با پوشش و آرایش مناسب مورد مزاحمت های خیابانی قرار گرفته اند(سردار رادان)

حضور زنان با انواع آرایش ها در جامعه زمینه ساز ابتذال و سقوط شخصیت او می شود . زمانی که یک جامعه زن را به شکل برهنه بخواهد و خواستار حضور و نمایش عروسک گونه او باشد روز به روز تقاضای آرایش و برهنگی بیشتری از او خواهد داشت . به عبارت دیگر زن را با خودنمایی و جاذبه جنسی وسیله ای برای خواسته ها و اهداف خود قرار داده و از او بعنوان یک ابزار برای تبلیغ کالاها و عاملی برای جذب منفعت های خویش استفاده می کند . در چنین جامعه ای ارزش های زن بعنوان یک انسان فراموش شده و شخصیت او تا حد یک کالای بی ارزش و دارای انقضا سقوط می کند . چرا که فقط به زیبایی ها و جذابیت های جسمی و جنسی او توجه می شود . در واقع زن موجودی صرفا با هویت جسمی بدون ارزش والای انسانی تبدیل شده است(مکارم شیرازی، ج ۳، ۲۹۲).

استفاده دائم و مستمر از لوازم و شیوه های مختلف آرایش های نوپدید آسیب های متعدد جسمانی را برای او در پیش دارد . و این همان هدفی است که جوامع غربی با زیر پا گذاشتن موازین عقلی، علمی، اخلاقی و بهداشتی دنبال می کنند تا با کمترین هزینه به خواسته خود یعنی وابستگی فرهنگی و سلب تفکر عاقلانه برسند .

در زمان غوطه ور شدن جامعه زنان و دختران در آرایش های نوپدید افراد بدون توجه به فرهنگ و قوم و سایر ویژگی ها سعی دارند تا بدین وسیله هوس های خود را ارضا کرده و سرپوشی برای کمبود ها و مشکلات روانی خود بگذارند(رحیمی نیک، ۶۷). اینگونه جلوه گری ها و نمایان کردن بیشتر زینت ها با استفاده از آرایش های نوپدید هم از نظر روانی و هم جسمانی محرک میل جنسی دیگران بوده و نتیجه ای جز گسترش فساد در جامعه و بی بندوباری نخواهد داشت .

یکی از مهمترین عارضه های آرایش های نوپدید، خودشیفتگی است که البته علت های دیگری هم دارد. این نوع آرایش ها، ظاهر شخص را به عنوان مهمترین معیار ارزشی مطرح میسازد و توسعه شخصیت را بیش ازهر چیز در خودنمایی می بیند و در نتیجه خودشیفتگی میدان گسترده تری برای رشد پیدا میکند. خودشیفتگی، نه تحسین خویش، بلکه نوعی آشفتگی منش و دلمشغولی به «خود» است که موجب میشود شخص خودشیفته، رویدادهای دنیای بیرونی را به نیازها و تمایلات «خود» مرتبط سازد و تنها بپرسد: "این چه فایدهای برای من دارد؟" (رفعت جاه، ۱۷۵).

وقتی گروهی از زنان با نوع خاصی از آرایش در جامعه مورد توجه قرار می گیرند ناخودآگاه زمینه برای گرایش به آرایش بیشتر در سایر زنان بوجود می آید . و آنان با تصور اینکه آرایش دلیلی برای برتری در جامعه است از این مسئله تقلید کرده و این امر سلسله وار ادامه یافته و به تدریج جامعه را از شکل معمول و معقول خود خارج می کند . به بیانی ساده می توان این گروه را عوام نامید که به شوق توهم برتری در جامعه و جلب توجه بیشتر با تقلید کورکورانه به سمت نابودی می روند(درافشان، ۸۹).

در ادامه همان گروه اول زنان که همواره به دنبال متمایز بودن از دیگران هستند در پی گونه های جدیدتری از آرایش ها رفته تا بدین وسیله همچنان بعنوان افراد شاخص و برتر جامعه محسوب شوند. این جریان تا جایی ادامه پیدا میکند که جامعه تبدیل به میدانی می شود برای رقابت این دسته از افراد در زیبایی و سبقت گرفتن در انواع جدید آرایش ها.

در این بین گروهی با رواج این نوع از فرهنگ به درآمدی بالا دست پیدا می کنند و هر روز زندگی بهتری را از جنبه مالی برای خود رقم می زنند. چرا که این افراد هر کدام به نحوی در این بحران سهیم هستند حال یا با فروش لوازم و ابزار های آرایش های نوپدید یا با انجام دادن آن ها برای زنان و و گروهی دیگر در همان حالت سابق خود باقی مانده و بعضا حسرت زیبایی این افراد را به دل می کشند و افسوس زندگی های مرفه آنان را دارند. و این همان فاصله و شکاف ایجاد شده در جامعه و بین افراد است که جامعه را به شکل های گوناگون رو به زوال می برد (بافکار، ۴۵).

در مجموع سود جویانی که با ترندهای مختلف، زنان را به امید زیبایی به بازار کالاهای جنسی خود میکشانند و بدین وسیله به انباشت هر چه بیشتر سرمایه میپردازند به سه دسته عمده تقسیم میشوند:

۱ - سودجویانی که با دستکاری های گوناگون چهره و اندام، زنان را به قالب معیارهای مد رایج می اندازند .
۲ - سودجویانی که با لوازم آرایش، رنگ ها، پودرها، لوسیون ها، عطرها و مانند آن، بدن دستکاری شده فوق را نقاشی میکنند.

۳ - سودجویانی که آن را با لباس مد روز، جواهر و مانند آن زینت میکنند.

در مورد مقوله نخست، برای آن که زنی زیبا باشد، بلندی قد، وزن و اندازها ی او باید استانداردهای خاصی داشته باشد. زنی که مشخصه هایش در چارچوب این استانداردها نباشد، زیبا نیست. امروزه زنانی که در قالب استانداردهای خط تولید مد و زیبایی نمیگنجد، از ظاهر خود رضایت ندارند و در مواردی حتی تن به رژیم های بدنسازی، عمل های جراحی، تبعیت از مدها و آرایشهای عجیب و غریب و پرهزینه میدهند (گیدنز، ۱۹۹). تاریخ نشان میدهد که معیارهای مرسوم و نوین زیبایی پدیده های دائمی و فراگیر نیست. استفاده کنونی زنان از لوازم آرایش پدیده های بالنسبه تازه است. ایراد ما به مد بدین معنا نیست که ما با لباس خوب یا حتی لباسهای متنوع یا حتی تغییر نوع لباسی که میخواهیم بپوشیم، مخالفیم. عصر تازه و روابط تازه اجتماعی و تولید، دگرگونی های مختلفی به همراه دارد. چیزی که با آن مخالفیم این مسابقه زشت جامعه سرمایه داری برای خریدن کالاهایی است که به ما تحمیل شده است و در واقع نیازی به آن نداریم (رفعت جاهد، ۱۶۸-۱۶۹).

همان گونه که امروزه شاهد بسیاری از این افراد در فضاهای مجازی و با عناوین مختلف بیوتی بلاگر، حجاب استایل های غرب زده و هوم سوییت هوم های رنگارنگ و ... هستیم .

از سوی دیگر گرایش و تمایل زنان به استفاده از لوازم و شیوه های آرایش های نوپدید هزینه هایی را برای فرد به دنبال دارد و این به اقتصاد خانواده و در مرتبه بالاتر جامعه آسیب می رساند. با نگاهی کلی می توان فهمید

در برخی موارد هزینه این آرایش ها بسیار پایین هستند چرا که توسط افراد غیر متخصص و مکان های غیربهداشتی انجام می شوند .

هزینه پایین خود زمینه ای برای ترغیب زنان به انجام سبک های مختلف آرایش هاست و متأسفانه در ادامه نتایج ناخوشایندی را برای آنان در پی دارد . چون توسط افراد غیر متخصص انجام شده و آسیب های جسمی را به دنبال دارد . فرد برای جبران آسیب وارد شده دست به انجام آرایشی جدید می زند و این چرخه ادامه یافته و در نهایت فرد به جایی می رسد که هیچ گونه احساس رضایتی از ظاهر خویش ندارد . او دچار نوعی سرخوردگی شده و زمینه برای بیماری های روحی بعدی فراهم می شود(روزنامه جام جم، ۱۳۸۹). آثار مخرب این آسیب متوجه جامعه شده چون رفته رفته با قشری از زنان جوان در اجتماع مواجه می شود که دچار انواع بیماری های روحی هستند و سایه ای از افسردگی بر آنان افکنده شده است . در بعد دیگر جامعه برای درمان این افراد باید هزینه های گزافی بپردازد تا نشاط و اعتماد بنفس از دست رفته را به آنان بازگرداند. وقتی جامعه ای خموده شود قدرت تفکر و تعقل را از دست میدهد و بصورت ناخودآگاه دنباله رو دیگران می شود . این همان چیزی است که جوع غربی در پی آن هستند(بلالی و افشارکهن، ۵۱).

فرهنگ غالب امروز خطر فروپاشی خانواده ها را آسان می شمارد و پیدایش زنان خیابانی (زنان با آرایش های نوپدید) و آثار خطرناک آن را مهم نمی داند و مسئله عفاف و عصمت و ناموس را بی اهمیت تلقی میکند . اصولاً نظام فرهنگی غرب زن را مالک پاکدامنی خود او می شناسد و پس از ازدواج این مالکیت را میان زن و شوهر تقسیم می کند در صورتی که ذات اقدس الهی در شریعت اسلام عفاف و عصمت زن را از آن زن یا مشترک بین او و شوهر نمی داند بلکه آن را حق خداوند می داند(جوادی آملی، ۱۷۸).

اینان انسان را در حد جانوری می شناسند که حرف می زند اما خداوند انسان را خلیفه خود می داند و ناموس او را امانت خود می شمارد و این شرف بزرگی است. وقتی زنان قدرت تفکر و تعقل خویش را از دست دهند و خود را وابسته به این فرهنگ غلط بدانند ناخودآگاه به باور غلط می رسند که برای حضور در اجتماع تنها همین حالت وجود دارد و زنی که آرایش نداشته باشد در جامعه جایگاهی ندارد اما این امر خلاف خلقت و ساختار جامعه است.

سرّ اینکه امروزه رحمت از جهان دور شده و درنده خویی جای تعاطف را گرفته است و به تعبیر حضرت علی علیه السلام همانند گورخرهای وحشی در میان رمه یکدیگر را لگد می زنند و گاز می گیرند " یتکادمون فیها تکادم الحمر فی العانه " (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۱). چیزی جز این نیست که زنان به جای آموزش عفاف و عصمت مشغول آموزش شهوت و شرارت در جامعه می شوند(جوادی آملی، ۱۸۱).

زنان با آرایش های نوپدید برای حضور خویش در جامعه و نمایان کردن زینت برای نا محرمان توجیه آورده و آن را امری شخصی و خصوصی تلقی می کنند . اما آنچه واضح است این است که حضور این زنان در جامعه با این توجیه آسیب های جبران ناپذیری همچون بر هم خوردن تعادل روحی افراد جامعه ، گسترش فساد در اجتماع و حتی خانواده ، نگرش های منفی به شخصیت زن و ... را در پی دارد .

زنانی که با تکیه بر جذابیت های زنانگی خویش بدون در نظر گرفتن جنبه انسانی و هویت دینی در جامعه حضور پیدا می کنند در واقع اعلام می کنند که اصل برای او انسانیت نیست بلکه زن بودن و جنسیت اوست . این در حالی است که اسلام خواستار آن است که زن و مرد مسلمان با جنبه های انسانی خویش در جامعه حضور یابند نه با جنبه های حیوانی و جنسیتی (درافشان، ۸۷).

زنی که با آرایش در جامعه و محل کار حاضر می شود نه تنها خودش بطور جدی کار نمی کند بلکه مانع کارآمدی افراد دیگر خصوصا مردان شده و در نهایت چرخه فعالیت اجتماعی رو به کندی می رود باعث ضربه به اقتصاد می شود (محمدی سیف، ۱۳۷).

خانواده که در منظر اسلام مقدس ترین نهاد است با توجه به مسائل ذکر شده دچار نوعی تزلزل می شود چراکه زنان با آرایش های نوپدید عفت و حیا را که از مهمترین عوامل ثبات خانواده است رعایت نکرده و در بیرون از خانه و برای نامحرمان خودنمایی کرده و ناخواسته باعث فساد های فردی و خانوادگی گوناگونی می شوند (موسوی، ۷۷).

در چنین جامعه ای مردان هر روزه با انواع چهره های رنگارنگ و زیبا که هریک جذابیت های خاص خود را دارند روبرو می شوند و در نتیجه نسبت به زنان خود احساس نارضایتی می کنند و دچار نوعی تنوع طلبی و زیاده خواهی خواهند شد . چه بسا مردانی که در مواجهه با زنان آرایش کرده دلداده و خواستار رابطه با او شده اند غافل از اینکه این زن شوهردار است . نتیجه این گونه روابط در صورت پای بند بودن طرفین به موازین اخلاقی افزایش طلاق و در صورت عدم پای بندی به موازین اخلاقی افزایش خیانت به همسران و گسترش فساد و آسیب های غیرقابل جبران خواهد بود (روزنامه ابتکار، ۱۳۸۹).

از سوی دیگران پسران مجرد هم در انتخاب همسر مناسب برای زندگی دچار مشکل می شوند و دائما ازدواج را به تاخیر می اندازند . و این برخلاف تصور دختران است چراکه آنان فکر می کنند با آرایش و انجام عمل های زیبایی بصورت افراطی زمینه ازدواج برایشان بشتر فراهم شده و حتی همسران بهتری انتخاب خواهند کرد . تاخیر در ازدواج خود زمینه بسیاری از گناهان و مشکلات عدیده جوانان و خانواده هاست (روزنامه ابتکار، ۱۳۸۹).

با وجود این شرایط خانواده های سالم و زنان عفیف و با حیا از حضور در چنین جامعه ای نگران بوده و چه بسا با این شرایط هیچ گونه رغبتی به حضور و فعالیت اجتماعی نداشته باشند . در نتیجه شاهد کم رنگ شدن حضور مثبت زنان در جامعه و منحصر شدن امور اجتماعی به گروهی خاص از زنان می شویم .

متأسفانه آنچه شاهد هستیم این است که تحت تأثیر آداب این دوران، نظام اجتماعی امروز زن را موظف میکند تا توانایی خانواده در صرف هزینه را به نمایش بگذارد. در شیوه طبقه مرفه، خوشنامی خانواده، بر عهده زن قرار دارد. بنابراین، صرف هزینه و تناسلی تظاهری در حوزه عمل زنان قرار میگیرد (ویلن، ۲۰۰).

در چنین جهانی که هنوز زنان در معرض نگاههای خیره دیگران هستند و قضاوت درباره آنان بسیار بیش از مردان، براساس ظاهرشان استوار است، زنان جوان باید بتوانند در ارتباط های خانوادگی و اجتماعی شان، موازنه قدرت را برقرار کرده و آن را از جهت گیری و بنا شدن بر هویت بدنیشان بچرخانند . زن ایرانی مسلمان، چنان

چه عناصر ارزشمند فرهنگ ملی و دینی خود را بشناسد، قدرت مقاومت و مبارزه اش با مصرف زدگی فرد و مادگرایی و خودشیفتگی برآمده از مدرنیته غربی بیشتر میشود. یکی از رسالت های نهادهای خانواده، مدرسه و دانشگاه و مهمتر از همه رسانه های همگانی، برنامه ریزی جامع فرهنگی و مقابله با این آسیب ها است.

متأسفانه معما و پارادوکس جامعه ما آن است که از سویی تبعیت از تفکر دینی رارواج میدهد، تفکری که ذهن و روح را بر بدن مقدم و اولی می‌شمارد و سعادت را نه در گرو مصرف بیشتر و خودنمایی بلکه در خدمت به خلق میداند و در همه چیز و از جمله در زیبایی، تعادل را توصیه میکند، و از سوی دیگر، میبینیم، چه در رسانه های جمعی و چه در کوچه و خیابان، برای جایگاه اجتماعی بهتر، انواع مدهای غربی (اعم از آرایشی، بهداشتی و زیبایی) تبلیغات صورت میگیرد و به نوعی آرایش و زیبایی های مصنوعی بیشتری تبلیغ میشود.

نتیجه گیری :

با توجه به مطالب بیان شده، سیاست گذاران فرهنگی باید هم به خواسته های زنان و هم به خواسته های جامعه در خصوص زیبایی توجه داشته باشند. با برنامه ریزی فرهنگی میتوان این نوع خودنمایی ها و آرایش ها را که حاصل تعامل نظام سرمایه داری برای تبلیغ مصرف گرایی و خواست خود زنان است به مسیری صحیح هدایت کرد. از زاویه ای دیگر در خصوص تعریف زیبایی در جامعه نیز تلاش های فرهنگی صورت گیرد تا زیبای های مادی و ظاهری صرف مبنای قضاوت های اجتماعی و ملاکی برای پذیرش ها در نظر گرفته نشوند. تعاریف زیبایی امروزین اغلب جوامع تحت تأثیر و سلطه ی استانداردهای رسانه های غربی و آمریکایی است. پس باید از نفوذ صنعت فرهنگ جلوگیری کرد و استانداردهای زیبایی را در جامعه با مهندسی فرهنگی بازتعریف نمود. استانداردهایی که پشتوانه ی فرهنگی قوی داشته باشند و حفره های فرهنگی و اجتماعی در آنها به حداقل برسند.

منابع :

قرآن کریم

نهج البلاغه، دشتی، محمد

احمدی رستمی، عادلہ، شمسایی، محمد مهدی، براتیان، روح الله، ۱۴۰۰، "ارایش افراطی یا سادگی"، مطالعات اسلام و روان شناسی، شماره ۲۸

بافکار، حسین، "نگاهی به پدیده مدگرایی"، طوبی شماره ۲۱

بلالی، اسماعیل، افشار کهن، جواد، "زیبایی و پول، آرایش و جراحی"، مطالعات راهبردی زنان، ش ۴۷

پرسش ها و پاسخ های دانشجویی، دفتر هجدهم، انتشارات دفتر مقام معظم رهبری

تریانندیس، هریس، ۱۳۸۸، فرهنگ و رفتار اجتماعی، ترجمه نصرت فتی، رسانش و جامعه شناسان، تهران

تفتی، اکرم، آرایش های نوپدید، قم، بوستان کتاب، بی تا

تیموتی، آلن، جامعه شناسی مصرف - گردشگری و خرید، ترجمه علی اصغر سعیدی و مهدی حسین آبادی، انتشارات جامعه شناسان، تهران

جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۹۲ ه.ش، زن در آئینه جمال و جلال، محمود لطیفی، قم، اسرا، چاپ ۲۴

خبرگزاری جام جم آنلاین، آسیب های آرایش، سوم مهر، ۱۳۸۹

درافشان، محمد حسین، "آثار و پیامدهای فرهنگی - اجتماعی گسترش بدحجابی"، پیام زن، ۱۳۹۶ ه.ش، شماره ۱۸۴ و ۱۸۵

رحیمی نیک، اعظم، ۱۳۷۴، تئوری های نیاز و انگیزش، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران

رفعت جاه، مریم، "هویت انسانی زن در چالش آرایش و مد"، مجله کتاب زنان، ۱۳۸۶ ه.ش، شماره ۳۸

روزنامه ابتکار، "طلاق همچنان گوی سبقت را ربوده است"، شماره ۱۹۵۹، سال ۱۳۸۹

شایان مهر، علیرضا، ۱۳۷۷، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، کیهان، تهران

صبور اردوبادی، احمد، ۱۳۶۸، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۴، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، قم

عباشی، محمد بن مسعود، ۱۳۹۵، تفسیر العیاشی، ترجمه عبدالله صالحی، ج ۲، ذوی القربی، چاپ اول

فاضلی، محمد، ۱۳۸۲، مصرف و سبک زندگی، انتشارات صبح صادق، چاپ اول، قم

فلاح، محمدرضا، "حکم آرایش زنان در فقه شیعه"، پژوهش های فقه اسلام و مبانی حقوق، شماره دو، ۱۳۹۹ - ۱۴۰۰

کروس میر، کارولین فمینیسم و زیبایی شناسی، ترجمه افشنگ مقصودی، گل آذین، تهران

گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۸، تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، نشرنی، تهران

محمدی سیف، معصومه، "اسیب شناسی آرایش زنان"، ره توشه، شماره ۹۸

مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۸۲ ه.ش، برگزیده تفسیر نمونه، احمد علی بابایی، دارالکتب الاسلامیه، چاپ سیزدهم، تهران

موحد، مجید و دیگران، "ارایش و زندگی اجتماعی دختران جوان"، زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، شماره ۱

موسوی، سیدحسین، ۱۳۹۴. مد و مدگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی، بوستان کتاب، چاپ اول، قم
نشست علمی-پژوهشی آرایش های نوظهور فقه و اصول معاونت پژوهش با همکاری اداره پاسخ به سوالات جامعه الزهرا ، سال
۱۴۰۰-ش

نوربالا، احمدعلی، "سلامت روانی و اجتماعی"، ویژه نامه بهداشت روان، شماره دو، ۱۳۹۰-ش
وبلن، تورستاین، ۱۳۸۳، نظریه طبقه مرفه، ترجمه فرهنگ ارشاد، نشر نی، تهران
هنسن، جوزف، و ایولین رید، و ماری آلیس وات رز، آرایش مد و بهره کشی از زنان، ترجمه افشنگ مقصودی، گل آذین، تهران

Abstract

The concepts of beauty and make-up in contemporary society have found a close connection with gender and have seriously distanced themselves from their original meaning. In fact, for the concept of make-up, new examples have been defined, which are named as new make-up. In this article, considering the importance of the discussion, the concept of new make-up has been examined, and then regarding the fact that according to the general public, this type Makeup and beauty can be considered as a means to have a high social personality, it has been discussed. The evidence shows that the use of cosmetics in today's society has become outdated and is moving towards extra-marital, extra-class and extra-educational. Marital variables and family income have a positive effect on the consumerism of cosmetics in women. Only the variable of education shows a negative effect on the use of cosmetics. This type of makeup can be directed in the right direction with cultural planning and special measures. On the other hand, with cultural efforts in this field, he redefined the concept of beauty and provided a new meaning of it in accordance with Islamic culture.

Keyword

New makeup, society, women, mental health

